

Висока школа струковних студија за образовање
васпитача

Нови Сад

Петра Драпшина 8

21000 Нови Сад

МАСТЕР РАД

УТИЦАЈ СЛИКОВНИЦА НА БОГАЋЕЊЕ РЕЧНИКА И ПРАВИЛАН РАЗВОЈ АРТИКУЛАЦИЈЕ ПРЕДШКОЛСКЕ ДЕЦЕ

Професор:

др Анико Уташи

Студент:

Неда Ђурић
9м/22

Нови Сад, октобар 2024.год.

Апстракт

Сликовница је прво ликовно-књижевно дело којим детету отварамо врата у свет ране писмености и књижевности, па је изузетно важно да деца буду окружена што већим бројем квалитетних сликовница од најранијег детињства. Помоћу сликовница се развија љубав према читању, а то је основа за даљи развој детета. Сликовнице су благо и драгоценост сваког детињства.

У овом раду говорићу о одређењу појма сликовница, улози и функцији сликовница и о утицају сликовница богаћење речника и корекцију гласова код деце предшколског узраста.

Тржиште обилује књигама и сликовницама за децу, па ћу у раду наводити елементе квалитетне сликовнице. Истраживала сам да ли и у којој мери васпитачи користе сликовнице у раду са децом и да ли сматрају да су сликовнице важне и колико имају утицаја на богаћење речника и корекцију гласова код деце предшколског узраста. Истраживање је рађено у узорку од 30 васпитача, од којих је 29 женског пола и један васпитач мушког пола. Испитивање је рађено путем анкетирања васпитача. Детаљнији резултати спроведене анкете су приказани у оквиру мастер рада.

Такође, описана је улога васпитача који мора организовати време и рад унутар вртића, омогућујући тако деци време намењено читању и расправи о прочитаном.

Кључне речи: сликовнице, деца, развој говора, богаћење речника, корекција гласова.

Abstract

The picture book is the first art-literary work that opens the door to the child the world of early literacy and literature, so it is extremely important that children are surrounded by as many quality picture books as possible from early childhood. With the help of picture books, a love for reading is developed, which is the basis for the child's development. Picture books are a treasure of every childhood.

In this paper, I will talk about the definition of the term picture books, the role and function of picture books, and the influence of picture books on vocabulary enrichment and voice correction in preschool children.

The market is full of books and picture books for children, so in my paper I will list the elements of a quality picture book. I researched whether and to what extent educators use picture books in their work with children and whether they think picture books are important and how much influence they have on vocabulary enrichment and voice correction in preschool children. The research was conducted in a sample of 30 teachers, of which 29 are female and one is male. The research was done by surveying teachers. More detailed results of the conducted survey are presented in the master thesis.

Also, the role of the educator is described, who must organize time and work within the kindergarthen, thus enabling time for reading and discussion of what they have read.

Keywords: picture books, children, speech development, vocabulary enrichment, voice correction.

САДРЖАЈ

Апстракт.....	1
Abstract.....	2
1. УВОД.....	4
2. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР РАДА.....	5
2.1. Одлике добрих сликовница.....	6
2.2. Развој говора код деце предшколског узраста.....	13
2.3. Богаћење речника и правилан развој артикулације.....	17
2.4. Сливовница као подстицајни материјал за лексички развој детета.....	18
2.4.1. Како казивати текст сликовнице?.....	19
2.4.2. Како применити текст сликовнице?.....	20
2.5. Важност читања сликовница у вртићима.....	22
3. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА.....	28
3.1. Предмет истраживања.....	28
3.2. Циљ истраживања.....	28
3.3. Узорак истраживања.....	28
3.4. Инструмент.....	28
3.5. Процедура прикупљања података.....	28
3.6. Процедура обраде података.....	29
4. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА.....	29
4.1. Интерпретација резултата.....	38
5. ЗАКЉУЧАК.....	39
Литература.....	40
Попис слика приложених у раду.....	42
Прилог - Упитник.....	44

1. УВОД

Дете је јединствено, целовито развојно биће, а говорни развој детета је значајна тема и третира се нераскидиво са свим аспектима психофизичког развоја. Дете доживљава свет и себе посредством одраслих као активан учесник интеракције, а говор се стиче и развија активном говорном праксом у размени са другима.

Широко посматрано, деца узраста од три до седам година на плану говора и комуникације већ су овладала одређеним способностима. Читање је једна од најважнијих животних вештина и у великој мери нам помаже да остваримо све своје животне потенцијале. Научно је доказано да само петнаест минута читања детету дневно, помаже његовом целокупном развоју и има пресудну улогу у његовом одрастању.

Први избор деце и родитеља представљају сликовнице јер пружају највише могућности за стимулацију готово свих дететових чула. Захваљујући њима, деца слушају глас онога ко их чита, опипавају корице и много лакше прате радњу коју могу да виде, повезујући их са илустрацијама и личним искуством.

Читање не подразумева читање текста, већ и “читање” илустрација, тумачење радње, уочавање поуке приче, постављање питања и слушање онога ко чита. Због тога, неопходно је почети са читањем у најранијем детињству. Оно оснажује везу између детета и онога ко чита, утиче на позиционирање у друштву, значају властитог постојања, те утиче на емоционално сазревање детета, развијање визуелних вештина, љубав према уметности, критичко мишљење, уочавање детаља и истраживачки дух. Осим тога, најважније, сликовнице развијају способност слушања, памћења, концентрације, проширивање предмета интересовања и богаћење речника. Истраживања су показала да већа изложеност језичким садржајима доприноси бржем развоју вербалних вештина код деце које су значајне за свако даље учење.

2. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР РАДА

Основе програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета” кажу: “Дете је биће које истовремено јесте и бива - кроз оно што јесте постаје и оно што ће бити, тако да подржавати добробит детета значи истовремено пројектовање циљева на будућност и разумевање шта је добробит за дете у реално предстојећим околностима, сада и овде (у реалном програму). За дете је важно да се осећа добро, задовољно, да је укључено у заједницу вршњака, у разноврсне креативне, сврсисходне активности, да посматра, истражује, машта, да се изражава на различите начине, да проширује своја искуства и сазнања о другим културама, да истражује целим телом “ (Године узлета, 2019).

Дете је креативно биће чије стваралачке способности могу бити подстакнуте или инхибиране различитим факторима. Какве су стимулације важне? Подстицање позитивног културног и социјалног идентитета укључује развијање осећаја поноса и задовољства због припадности различитим заједницама. Активности које промовишу разумевање и уважавање различитих културних традиција, језика и обичаја, као и језичко изражавање које омогућава деци да развијају говор и богате речник. Кроз ове активности, деца могу развити дубље осећање припадности, поноса и задовољства због своје културне и социјалне улоге у ширем друштвеном контексту. Окружење у којем дете одраста, укључујући дом, школу, вртић, и друге социјалне средине, може имати велики утицај на њихову креативност и језичко изражавање. Дете које је окружено стимулативним материјалима, књигама и играчкама ће имати веће шансе да развије свој говор и обогати речник.

Читање детету од најранијег узраста врло је значајно за подстицање његовог целокупног развоја. То је један од начина упознавања детета са светом који га окружује, један вид подстицања дететове маште, креативности и радозналости која је предуслов развоја истраживачког духа касније у животу (Лисичић, 1973). Читање детету представља почетак његовог описмењавања, упознаје га са матерњим језиком, његовом интонацијом, изговором, дикцијом и речима. Представља такође значајан подстицај за усвајање речника. Богат речник

читањем се још више обогаћује и као такав представља извршну основу за развој граматике и осталих језичких елемената (Bates, Bretherton i Snyder, 1988).

Према општој дефиницији сликовнице су књиге са илустрацијама, намењене деци, за најмлађи узраст. Састављене су од тврдих страница, са много слика и кратког пратећег текста, углавном у стиховима.

Средином седамнаестог века Коменски (Comenius) (1592-1670), чешки педагог, издао је прву сликовницу под насловом “ Orbis sensuslium pictus” (Видљиви свет). Она је заправо уџбеник за децу, штампан на латинском и немачком језику у Нирнбергу, 1658. године.

Разноврсна су схватања поимања сликовница. Према традиционалном схватању Ново Вуковић и Шандор Борбељ су се сложили да су сликовнице штито намењено најмлађима. Шандор Борбељ сматра да је сликовница култура за најмлађе, књига са илустрацијама, односно прва лекција из спознаје света. Што се тиче савременог приступа о схватању сликовница, Џудит В. Лехнер (Judith V. Lechner, 1993) сликовнице сматра “Преносивим ликовним галеријама”, пошто већина деце нема прилике да посећује галерије и музеје, окружени су визуелним богатством путем сликовница. Мартин Солсбери и Мораг Стајлс (Martin Salisbury, Morag Styles) сликовнице доживљавају као уметничку форму, са једне стране као уметност, а са друге стране као књижевност, односно, како заправо користе израз - “Визуелна књижевност”. Марија Николајева и Керол Скот (Maria Nikolaeva, Carole Scott) поимају сликовнице као уметнички облик који има специфичну карактеристику која се оснива на нивоима и визуелне а и вербалне комуникације. Сливковница има специфичан “текст” који заједно са илустрацијом ствара вербалне и невербалне информације (Уташи, 2022).

2.1. Одлике добре сликовнице

Добра сликовница садржи квалитетан текст и уметничке илустрације који су неодојиви. То није илустрована књига, јер ни сам текст посебно, као што ни

сами цртежи посебно нису довољни. Тек заједно, као целина, причају причу кроз симбиозу - чита се текст али се чита и илустрација. Колико год да је сликовница важна за рано развијање читалачких навика она је и играчка. Сливовница је за купање, грицкање, спавање. Звучи неозбиљно, али има веома озбиљну улогу. Илустроване књиге за децу су одувек биле пријемчивије - што више у њима илустрације, то је машта бујнија, очи широм отворене и уши начуљене. Илустрована дечја књига савршен је спој два уклопива света у једну хармоничну целину. Илустрација треба детету јасно да сугерише која појава је добра, а која лоша. Лик јунака један је од најважнијих - кроз његов изглед формирамо и однос према тексту. Осим што представља, тумачи али и сугерише разумевање - илустрација преузима одговорну улогу привлачења, односно одбијања младих читалаца. Суви текст детету успорава разумевање, јер је његово животно искуство невелико, па у читању не може да има допуну из реалности, ван написаног контекста. Суштина уметничке илустрације није само приказ књижевног дела - то је и његово тумачење. Реално је и да се књига одабере управо на основу првог утиска о илустрацијама. Добра илустрација ће код детета на несвесном нивоу изазвати и естетски доживљај пријема саме илустрације.

При одабиру сликовнице треба узети у обзир квалитет текста - да ли је забаван, смешан, непредвидивог обрта? Да ли промовише вредности које ми подржавамо? Да ли су илустрације квалитетне? Да ли би се детету свидела илустрација? Узрост и интересовања детета свакако треба узети у обзир.

Сливовница је сигурна за дететово здравље ако при изради нису коришћене отровне и непостојане боје, ако нема оштрих углова и ивица. Сливовница је квалитетна ако одговара педагошким и естетским критеријумима на које утиче текст, илустрације и њихова усклађеност. Илустрације треба да буду складних боја, реалне кад објашњавају предмете и маштовите кад обогаћују доживљај. Текст у сликовници мора бити јасан, смислен, занимљив, граматички тачан (Езгета, 2017).

Модерне сликовнице су и необичних облика и неретко су материјала отпорних на воду те тако их деца могу понети чак и на купање. Цртежи треба да

буду што једноставнији и јаснији са што мање детаља. Дете треба да фокусира предмете, препозна, именује и тако развија свој речник и говорне способности.

Дете узраста две до три године разликује успешно четири боје, те сликовница треба да садржи четири основне боје и на тај начин се развија и естетски сензибилитет код деце. Модерне сликовнице су необичних облика и неретко су направљене од материјала отпорних на воду, тако да се могу понети чак и на купање. У трећој и четвртој години децу почињу занимати приче о људима, животињама те свакодневним догађајима и активностима. У тој доби погодне су приче с једноставним заплетима како би деца могла предвиђати шта ће се догодити, док у класичним бајкама уживају те воле опасне ситуације са срећним завршетком. Деца у тој доби воле комичне елементе у причи те понекад и сама измишљају нове драматичне и шaljиве заплете или сама завршавају причу. У петој и шестој години распон пажње је знатно шири па се деца могу усредсредити на различите књижевне жанрове, иако су слике и даље важне јер помажу деци да боље прате сложеније заплете и настале ситуације. Деца у овом узрасту су више фокусирана на садржај приче и детаље на којима увек откривају нешто ново (Езгета, 2017).

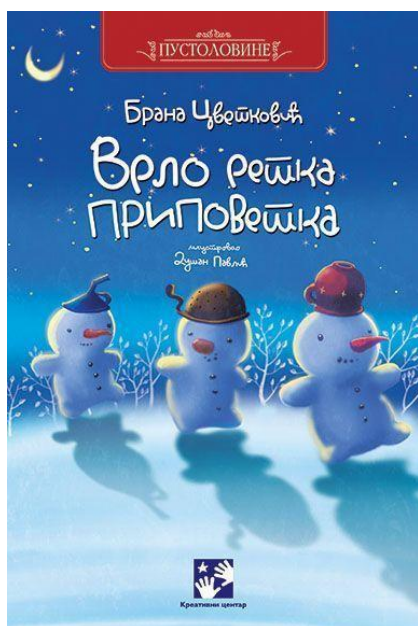
Сликовнице које при одабиру треба избегавати јесу оне које немају наведене писце и илустраторе на корицама, нити унутар књиге, књиге са правописним грешкама, лошег превода, са неквалитетним илустрацијама штампаним на лошем папиру, сликовнице које промовишу родне, етничке или било какву другу врсту стереотипа. Не постоје сликовнице за дечаке и девојчице, сликовнице можемо делити само на квалитетне и оне које то нису. Када говоримо о илустрацијама у сликовницама веома је важно да илустратор и сам добро разуме и схвата текст сликовнице како би га на највернији начин приказао деци, јер као што сам напоменула илустрације су те које заוקупирају дечју пажњу у најранијем периоду. Добра и верна илустрација омогућава детету да схвати и разуме дешавања у сликовници, иако не познаје слова. Понекад неке од лоших илустрација могу да узнемире децу и због тога је веома важно одабрати праве и квалитетне сликовнице како би са њима постигли прави ефекат које нам оне пружају.

Историчари уметности сматрају да је илустрација, због своје природе, највише присутна у књижевности за децу и младе, и због тога њен квалитет је врло важан. Добра илустрација може да пробуди жељу за читањем, а може и да развија и смисао читалаца према естетици. Они стављају нагласак на квалитет. Најбоља остварења дају они илустратори који, како кажу, темељно познају струку, имају велику културу, у овом случају ликовну, и наравно таленат. Такав аутор разуме текст, као и улогу илустрације да му кореспондира. Да илустрација за књигу увек ствара инспирацију датог литерарног текста верују многи илустратори.

Разлози зашто су нам сликовнице важне: (Уташи, 2022)

- дете учи да чита и док слуша приче;
- читањем се ојачава веза између онога ко чита и ко слуша;
- сликовнице развијају визуелне вештине;
- сликовнице развијају љубав према уметности;
- стимулишу критичко мишљење;
- развијају способност слушања, памћења, концентрације и пажње;
- развијају и обогаћују речник;
- проширују предмете интересовања;
- подстичу самопоуздање.

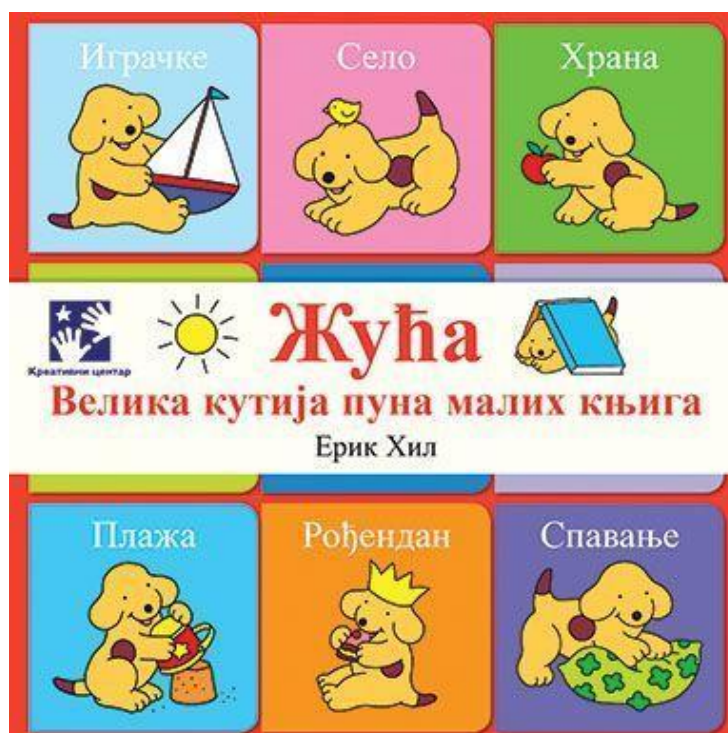
Како је данашње време, препуно екранизације и нових технологија, и врло често жели одузети деци тренутке читања, ми одрасли треба да их усмеравамо и враћамо вредностима и важности читања. Сlikовнице које најрадије користим у раду са децом у вртићу су:

Слика број 1. Сликоница
“Врло ретка приповетка”
 Брана Цветковић

Слика број 2. “Сликоница
“Непослушно пиле”
 Брана Цветковић

Слика број 3. Едиторијал сликовница о Жући, “Ерик Хил”

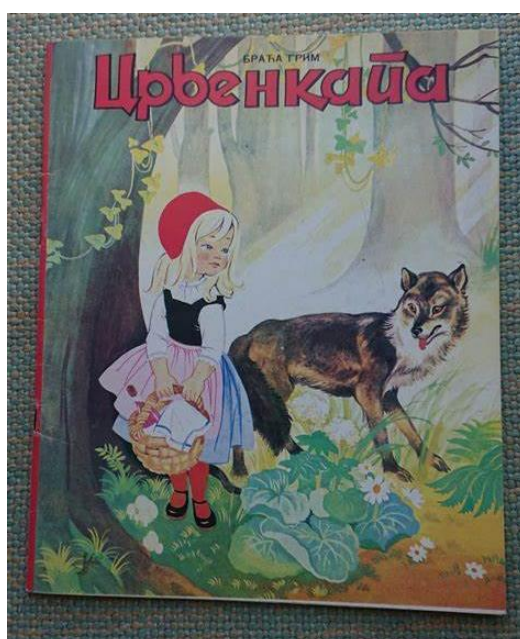

Слика број 4. Комплет сликовница о срећи из едиције “Подршка родитељству”,

Татјана Гјурковић и Теа Кнежевић

1. “Хрчак осећа да постоји тиха и смирена срећа”
2. “Лисица је научила да срећа станује у срцима”
3. “Лавица уме да буде срећна због другог”
4. “Кад се потруди и успе, коњић зна да подели срећу са другима”

Омиљена од детињства, коју најрадије користим у вртићу али и код куће са својом децом је “Црвенкапа”.

Слика број 5. “Црвенкапа”, Браћа Грим

Сврха сликовнице је помоћи детету да открије свет и медиј писане речи, да развија спознајни свет детета, да изазива емоције, да развија говор и богати фонд речи, и задовољава потребу за новим, показује односе у људској околини, помаже способности памћења и запамћивања логичких односа, предочава појаве које дете не сусреће као и техничка достигнућа, навикава на употребу књиге, развија потребу за њом и пружа деци да да виде очима уметника (Zalar, D., Kovač-Prugovečki i Zalar, Z., 2009., str.5).

С' обзиром на тематику, сликовница може бити различита, а у односу на сврху и доживљај може бити спознајна, појмовна, информативна, уметничка или проблемска (Сrnković i Теžак, 2002). Сврха спознајне сликовнице је да пружи детету прва сазнања о свету који га окружује , док уметничка сликовница својим садржајем код детета развија књижевно-уметнички укус, делује на његове осећаје, утиче на његов став и занимање према књизи , те развија љубав према читању из ужитка или забаве. Проблемска сликовница се бави проблемским ситуацијама у животу детета. Њен садржај везује се уз дететове осећаје, здравље, особине његове личности и понашање, те уз односе у породици и друштву. Детаљнију поделу доносе Мајhnut i Zalar, D., те тако сликовнице разврставају према следећим критеријумима:

- форми (лоперлло, поп-уп, неподериве, сликовница-играчка, мултимедијалнаа сликовница)
- структури излагања (наративне и тематске)
- садржају (абецеда, о животињама, свакодневном животу, играма, фантастичне)
- ликовној техници (фотографске, луткарске, сликовнице стварних дечјих цртежа и цртежа уметника, стрипосликовнице)
- учешћу корисника (оне којима се дете самостално служи и оне у којима је потребно посредовање родитеља, интерактивне сликовнице) (Мајhnut i Zalar, D., 2008).

2.2. Развој говора код деце предшколског узраста

Проучавање нормалног развоја и тока усвајања говора и језика помаже да развојне феномене временски лоцирамо, да упознамо структуру језичког развоја у настајању и да на основу тога изградимо теоријски и клинички приступ за решавање проблема говорно језичке патологије. Према Tasić, Kekuš, Stanisavljević i Antić (2016) Пијаже каже да развој уопште, па и говорно језички, представља непрекидно прелажење из стања мање равнотеже у стање веће равнотеже (Tasić, Kekuš, Stanisavljević, Antić, 2016., стр.22.). Усвајање језика код деце укључује две различите способности: способност разумевања говора других људи и способност спонтане производње говора. Разумевање би требало да претходи говорној продукцији, што није апсолутно правило, јер су оба процеса блиско повезана и одвијају се паралелно. Важна чињеница у усвајању говора је да дете не улази у говор од појединачног ка општем, већ обрнуто, од запажања општих карактеристика људског говора ка појединачном, тј. од језичке општости и реченице, до појединачних гласова. Уназад, четири деценије значај овог проблема је препознат и наглашено је да око 2/3 деце имају артикулациони поремећај различитог опсега, према Вулетић, код 30% деце детектује поремећај артикулације. Појава артикулационих поремећаја у раном дечјем добу, уколико се занемари може утицати на касније логопедске третмане. Правилан изговор чланова уже породице, сестара васпитача у јаслицама и васпитача у обданишту је прва превентивна мера. Системско праћење развоја артикулације треба започети стручним надзором од стране логопеда од јасленог узраста и превентивним радом развојних саветовалишта. Реалност да су артикулациони поремећаји најчесталији говорни поремећаји, намеће потребу за системским праћењем развоја артикулације још на најранијем узрасту. На предшколском узрасту има око 30% деце са поремећајем артикулације (Vuletić, D., 1990).

Први корак ка превенцији говорних поремећаја је тимски рад који се спроводи у оквиру примарне здравствене заштите. Системско праћење и спровођење превентивних активности за подстицање говорно-језичког развоја примарни је корак за постизање важног циља - смањење броја деце са говорно-

језичким одступањима. Такође, велики значај има и саветодавни рад са родитељима за подстицање развоја говора током раног развоја.

Када је реч о говору и комуникацији, деца узраста од три до седам година већ су овладали одређеним способностима као што су способност општења са другима, коришћење симбола (гласова, слогова, речи, реченица), спонтано играње симболима, способност стварања (у вербалним играма). Стекла су и одређене комуникативне вештине, њихов говор довољно је артикулациони, реченички и граматички развијен, тако да могу успешно да се споразумеју са особама из социјалне средине, посебно са онама које добро познају. Дете у овом развојном периоду треба још много тога да научи и савлада. Његов говор је недовољно експлицитан, одређен ситуацијом у којој се размена одвија, значења речи повезана су махом са оним што је конкретно, са оним што се може видети и опазити.

Даље напредовање у говору усмерено је на стицање комуникативних способности (учење употребе говора, прилагођавање говора ситуацији, али и коришћење говора за причање о ономе што се десило и што ће се евентуално десити), објашњавање исказа, богаћење речника, проширивање значења речи, разумевање говора других, ширење сазнања о речима, гласовима, на јачање стваралачких језичких капацитета. Даљи правци развоја говора су само оквирна оријентација. На том путу свако дете треба да корача својим темпом, уз сталну подршку васпитача.

Познато је да су животне ситуације најприроднији оквир за учење и развој говорних способности деце. У тим ситуацијама учесници размене, па самим тим и деца, користе говор за задовољавање различитих аутентичних, природних животних потреба, прилагођавајући свој говор ситуацији, односно условима у којима се размена врши. Животне ситуације разнолике су саме по себи, па су самим тим и нека врста школе за учење служења говором. У предшколским институцијама, сем животних ситуација практикују се и различити типови и форме говорних активности у зависности од планираних циљева и задатака, као што су:

- активности за развој комуникативних способности (причање, препричавање, описивање, комуникативно слушање, постављање питања, обавештавање),
- активности за развој комуникативне прилагодљивости (говор са млађима и старијима од себе, са познатим и непознатим особама, говор са већом групом учесника...),
- активности за употребу невербалних способности, за богаћење речника,
- активности за вежбе корекције гласова, проширивање значења речи,
- активности за увођење деце у свет писане речи и драматизације.

Развој говора деце по узрасту: (Петро, 2022)

Развој говора деце на узрасту од 9-15 месеци:

- разуме гест, израз лица и промене у боји и тону гласа и одговара на њих;
- разуме значења више једноставних речи;
- слоговање је богато и личи на праве речи (ба-ба, ма-ма, та-та);
- имитира нове звукове;
- погледом тражи именоване предмете; машее па-па, гура ствари од себе које не жели, пружа руке за загрљај, реагује на своје име.

Развој говора деце на узрасту од 15-18 месеци:

- понавља речи и фразе, интонација речи и брбљања личи на интонацију реченице;
- одговара на питање „Шта је то?“;
- тражи „Дај још“;
- показује шта жели;
- следи једноставне инструкције;
- доноси ствари да их покаже другима.

Развој говора деце на узрасту 18 месеци до 2 године:

- показује и именује свакодневне ствари;
- опонаша звукове животиња и именује их;
- понавља речи које чује;
- комбинује две речи у реченици;
- почиње да користи заменице (ја, ти, моје);

- зна да покаже пет делова тела;
- користи негације- не, нема;
- на постављена питања одговара са да или не.

Развој говора деце на узрасту 2-3 године:

- пита једноставна питања;
- именује свакодневне ствари;
- одговара на питања „Ко, шта где?“;
- слуша кратке приче; препознаје мало и велико;
- схвата опасност;
- листа сликовнице и именује слике;
- укључује се у кратки дијалог;
- изражава емоције;
- привлачи пажњу речима.

Развој говора деце на узрасту 3-4 године:

- користи реченицу од 3-4 речи; прича кратке приче;
- зна своје име и пол;
- прилагођава свој говор када разговара са млађима од себе;
- „чита“ сликовнице;
- укључује се у дужи дијалог, објашњава ако га саговорник не разуме.

Развој говора деце на узрасту 4-5 година:

- прича дуге приче по следу догађаја, испреплетани су стварност и машта;
- пита за значење речи;
- користи све врсте речи граматички исправно;
- изговор свих гласова је правилан.

Развој говора деце на узрасту од 6-7 година:

- усваја апстрактне појмове (срећа, богатство, љубав..);
- именује дане у недељи; причање укључује догађаје, теме, ликове;
- може раставити реч на слоге;
- води дуге разговоре;
- присутан је појачан интерес са слова, писање.

2.3. Богаћење речника и правилан развој артикулације

Богаћење речника је процес који траје цео живот. Најинтензивнији период раста речника је током детињства. Већину речи деца науче спонтано, док је за одређене речи и у ситуацијама кад језички развој детета касни, потребно циљано радити на развоју речника. Спонтано учење речи одвија се кроз свакодневну комуникацију, усмену и писмену. Постоје три начина спонтаног учења речи: деца су активни учесници конверзације, најчешће са одраслима. Током разговора са одраслима деца чују нове и занимљиве речи. Одрасли често више пута понове те речи током разговора. Тако деца док разговарају са одраслима уче нове речи деца слушају одрасле који им читају. Деци се читају књиге прилагођене узрасту. Разговор о прочитаном помаже детету да запамти нове речи и повеже их са постојећим знањем и искуством. Неопходно је деци свакодневно читати књиге. У књигама ће се деца срести са речима које ређе користимо у спонтаном говору, и са којима не би имала прилике да се сусретну другачије деца читају сама (школска деца). Што више времена дете проводи читајући имаће богатији речник. Читање не подразумева само књиге, романе и приче. Дете треба да чита оно што му се допада и за шта је мотивисано.

Много је разлога да што пре развијемо код детета почетну основу - љубав према књизи и навику читања. Међутим, да би дете заволело књигу, одрасли у томе морају да му помогну. Важан је и целокупан однос одраслих према књизи, деца уче управо од њих. Није довољно да само купимо књигу и да је оставимо на место које смо предвидели за то. Морамо активно да учествујемо у избору и читању књиге, и да омогућимо да са овом лепом активношћу почну на време.

Међу бројним књигама за децу предшколског узраста налази се сликовница. Она је прва “прочитана” књига малог детета, штиво са књижевно уметничким вредностима током првих година дечјег живота. Дете дуго памти представе које меморише “читајући” сликовницу. Прве књиге су обично речници за бебе са мотивима животиња, предмета и појава које окружују дете. За почетак је довољно то што дете гледа илустрације и покушава да окрене страну, а затим учи речи, па почиње да усваја нове речи и обогаћује речник.

У раду са децом млађом од три године користе се сликовнице са мање елемената и готово без текста. Таква сликовница представља неку врсту играчке. У трећој години дете тежи сликовницама са низом слика на основу којих повезује фабулу понуђеног садржаја, док у четвртој години постају интересантне сликовнице са мноштвом детаља који подстичу машту, па оно само “чита”, препричава текст продубљујући и обогаћујући свој речник. Пета година је карактеристична по сликовницама са краћим текстом, које омогућава детету да оно само ствара прве реченице, које представља суштинско виђење сваке слике. У периоду пред полазак у школу дете може да савлада сликовницу са обимнијим текстом. Интересују га илустроване басне, песме и приче.

2.4. Сливовница као подстицајни материјал за лексички развој детета

Према Tasić, Ke kuš, Stanisavljević i Antić (2016) савремена сазнања о развоју детета које истиче Furlan о важности склада између карактеристика текста у сликовницама, са језичким развојем детета, али узимају у обзир и Vygotskijevu дефиницију зоне проксималног развоја, те говоре да ће развој говора подстицати сликовнице правописно и граматички тачних текстова, који нису ни презахтевни, нити пак потцењују развој говора код детета, него они који су језично мало напреднији од тренутног језичног ступња детета (Tasić, Ke kuš, Stanisavljević, Antić, 2016., стр.22.). “Текстови који одговарају дечјим могућностима схватања, који су сагласни са дечјим потребама и интересовањима, могу утицати на развој речника. То указује на важност избора прозних и поетских садржаја и упућује на важност методичке обраде текстова за рад са децом при усвајању семантичке стране језика” (Babić, 1980., str. 257.). Бабић (Babić, 1980) такође истиче да је за богаћење дечјег речника важно повезивање искуствених ситуација и различитих контекста док се њиховим мишљењем и повезивањем, систематизацијом и стављањем у различите релацијске односе омогућује усвајање различитих значења. За развој речника важна је присутност понављања гласова, речи и фраза. Понављањем се у дечјем памћењу лако фиксирају одређене фразе, изрази и делови реченице, што олакшава усвајање речника (Furlan, 1963). Текст мора бити састављен од оних речи које су типичне за дечје изражавање, мора приказивати предмете који су

већ ушли у круг дететових интереса, предмете који су од виталне важности (храна, одећа...и др.), или из најближе околине (сто, столица, кревет...), или пак предмети које дете употребљава у игри (лопта, лутка...)(Gliha Selan, 1971). Разноликост речника у тексту не сме бити много већа од разноликости речник детета. Реченица у тексту сликовнице мора бити кратка, тј. мора се састојати у просеку од четири до пет речи. Број речи у реченици зависи од узраста детета којем је сликовница намењена. Реченица по структури треба да буде једноставна или једноставно проширена.

2.4.1. Како казивати текст сликовнице

Приликом казивања текста циљ је изазивање посебних утисака, осећања, расположења, мисли и ставова код деце, као и богаћење речника и корекција гласова које дете не изговара правилно. Да би се то остварило морамо се придржавати вредности говорног језика битних за вербалну комуникацију, јер приликом читања или препричавања текста није битно само схватање његове мисаоне стране већ и истицање ставова читача према ономе ко чита. Ма колико настојали говорити правилним и лексички развијеним језиком, без примене вредности говорног језика, наша казивања или читања деловала би празно, монотono и неуверљиво, јер наше унутрашње доживљавање инстинктивно тежи да нађе израз у развијенијем и пунијем обиму говорних могућности. Препричавање или читање текста мора да се одликује течношћу изговорених мисли, правилном применом нормативно књижевног језика у говору, јасноћом излагања мисли и уношењем живости у сопствено излагање.

Такође, потребно је обратити пажњу на краће и дуже паузе, које пружају могућност истицања појединих речи и реченичних делова, стварају напетост у приповедању и повећавају дечју узбудљивост током слушања. Не треба занемарити интонацију и боју гласа, мелодичност или сврсисходност говора.

Поменуте вредности говорног језика, све заједно, утичу да се говор усклади са доживљајем, са схватањем онога о чему говоримо, без неумесне патетике,

усиљене природности, неприродне афектације, погрешног истицања речи и причања које не оставља утисак. (Маљковић, М., 2006)

Задаци преко којих се циљеви могу остварити су: посета градске библиотеке, формирање просторне целине у радној соби, стицање навика за коришћењем књиге, класификовање сликовница, подстицање на разговор и спонтано причање.

2.4.2. Како применити текст сликовнице?

У првим годинама живота сликовница је детету играчка, а касније средство које му помаже да прича, исказује своја осећања, богати речник и развија сопствену стваралачку личност. Оне у почетку налазе примену приликом моторичке активности, касније перцептивне, да би на крају постале подстицај за интелектуалним дечјим играма, током којих дете може да пореди, увиђа, закључује или истражује. Васпитачима и родитељима сликовница може користити за разноврсна истраживања развоја дечјег говора, богаћење речника, повећавање фонда усвојених речи, корекцију гласова које деце теже или неправилно изговарају, за вежбе артикулације, за развој реченице, развијање дечје маште, вежбе стварног и стваралачког причања, описивања или препричавања. Деца морају бити припремљена за посматрање слика и запажање детаља. Комуникација са децом током рада са сликовницом треба да прати следећи ток питања:

- “Шта је нацртано на слици?”
- “Шта раде на слици?”
- “Шта слика представља?”

Сви дечји одговори добијени постављањем овако формулисаних питања повезују се у неку врсту приче да би се добила конкретна представа о ономе што су гледала. Деца тако увежбавају и развијају говор. Текст сликовнице је само полазна основа за дечје језичко стварање, истраживање или разноврсне интерактивне игре.

Користећи сликовнице детету се омогућује да:

- поставља питања и анализира
- истражује
- сналази се у новим ситуацијама
- решава проблеме на нов начин
- замишља и ствара
- тумачи свој властити свет
- негује мисаоне и креативне процесе
- развија индивидуалне способности, енергичност и истрајност

Васпитачи често истичу да деца предшколског узраста воле сликовнице које су интересантне, необичне, шкрене и које имају забаван садржај. Међутим, није реткост да деца предшколског узраста у корелацији са визуелним активностима стварају сопствене сликовнице са васпитачима. Управо су оне за њих често од посебне важности, дуго се читају и чувају, а како и да не - у њих су уткали сопствену креативност.

Слика број 6. Сликoвница у изради деце из групе пред полазак у школу

Слика број 7. Сlikовница у изради деце из групе пред полазак у школу

2.5. Важност читања сликовница у вртићима

Процес читања сликовница у вртићу децу заправо упознаје са свим важним компонентама писаног језика. Дете док слуша речи које му се читају на природан начин почиње упоређивати речи које чује са онима које види у писаном облику. Путем читања, ми васпитачи омогућујемо деци да се спријатеље са књигама, односно са читањем да уживају док им писана реч постаје занимљива. На овај начин васпитачи омогућују деци да богате свој речник, помажу им да коригују гласове које не изговарају правилно, подупирући писменост као што се уједно развијају и вештине почетног читања и писања., тј.проширују разумевање језика и подстичу развој самопоуздања код деце.

Васпитачи стварају такву климу да деца сликовницу посматрају као једноставну активност путем које им је, уз уживање слушања приче, омогућено развијање језичких способности. За време заједничког разгледавања сликовница одвија се комуникација између одрасле особе и детета. Управо зато сликовница има велики утицај на развој говора код деце. Деца уз помоћ одраслих слике преводе у говорни код. Али, да би деца могла да декодирају слику, потребна им

је помоћ одраслих, са којима су успоставили социо-емоционалну везу, а то су васпитачи. Деца развијају самопоуздање и осећају се слободним да уђу у разговор и расправу о самом тексту и сликама. Деца с' тога разумеју приче које су им испричане, те уживају у њима, а уједно и уче да самостално препричају једноставну причу. Васпитачи, у исти мах, познајући децу из своје групе, заустављају се код делова који пружају потпору и омогућују да дете ојача своје језичке способности, такође, понављајући делове које потпомажу деци да коригују гласове код којих им је потребна подршка у изговору. Деца усвајају ставке као што су праћење писаног текста, држање књиге, окретање листова, смер текста, препознају слухом одређене гласове, уче да растављају и састављају речи, препознају слова, па чак науче да напишу и прочитају своје име и презиме. Нека деца успеју и самостално да прочитају сликовницу.

Деца која још од најранијег узраста заволе реч и читање, лакше касније усвајају знања. Зато васпитачи деци писану реч и читање презентују путем игре заједничким читањем сликовница. На тај начин омогућују да деца путем слушања приче и заједничког листања сликовница имају активну улогу и као слушаоци и као читаоци. Васпитачи зато треба да буду пример честог и радог читања.

Простор вртића треба да буде опремљен разним писаним материјалима са акцентом на сликовнице. Да би изашли у сусрет развојним потребама деце, рутина читања са децом треба да постоји од најранијег узраста у вртићким активностима. Потребно је обезбедити време и простор за организацију предчиталачких активности, тј. физичко окружење треба да буде изазовно, богато и разноврсно опремљено писаним материјалима који ће подстаћи децу. Читањем у приближно исто време, на истом месту деци ствара осећај сталности и сигурности, успоставља се ритуал и обичај заједничког читања, по читање постаје облик традиције.

Литерарна просторна целина у заједничком простору вртића живи као место свакодневне рутине читања васпитача и деце, али и као место окупљања ради јутарњег ритуала читања са родитељима, бакама декама и осталим члановима породице.

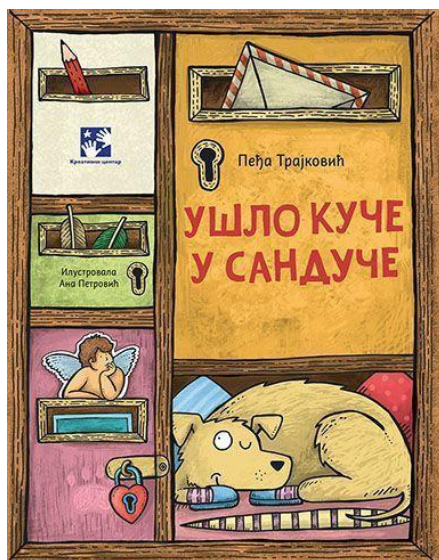
Слика број 8. Литерарна просторна целина у заједничком простору вртића

Услед великих одступања у развоју говора код деце, неразвијеног говора и неправилног изговора гласова, у нашем вртићу се појавила потреба да оформимо простор који ће служити као место рада превенције и логопедских вежби. Простор смо опремили тако да буде удобан, а уједно и изазован и позивајући деци, ради што успешнијих вежби корекције гласова. Осим пуно огледала испред којих деца вежбају, простор је богат сличицама логопедских вежби, као и књигама и сликовницама којима се потпомажемо код корекције гласова деце предшколског узраста.

Слика број 9. “ Логопедска просторна целина”

Сликовнице које врло радо користим када радим са децом вежбе корекције гласова са децом су:

Слика број 10. Сликовница

“ Ушло куче у сандуче”

Пеђа Трајковић

Слика број 11. Сликовница

“ Чудна чавка чаврљала”

Симеон Маринковић

У заједничком простору вртића осмислили смо радионицу, место које служи деци и васпитачима за поправке оштећених књига и сликовница.

Слика број 12. “ Радионица за поправку књига “

Трајање активности читања сликовнице треба да диктирају деца, односно активност би требала да траје док траје интерес. Осим слушања прича, васпитач мора дете подстаћи децу да активно учествују у проматрању слика унутар текста, како би се у даљем разговору усвајале нове вештине и развијале постојеће. Управо са правилним приступом читању, унутар предшколске установе раног предшколског развоја и образовања, омогућујемо деци да развију навике читања, па се сликовница (касније књига) прихвата као део свакодневнице, што ће касније имати знатно позитиван утицај на дете и његов целокупни развој.

Петровић-Сочо (1997) у свом акцијском истраживању наводи лонгитудиналну студију аутора Ј. Брунер и А. Нинио (1978) који су проучавајући комуникацију одрасли-дете утврдили дијалог који има следећу структуру: вокатив као позив пажње, питање, означавање и потврдна веза feedback. Разгледавањем сликовнице одрасла особа најчешће од детета тражи да

вербално означи приказани предмет. Такође, одрела особа приликом заједничког разгледавања “појачава” дететово означавање тако што понавља дететов исказ како би потврдила његову исправност или га понавља на правилан начин, након чега дете имитира исказ одраслог. Исти аутори наводе поступке које одрасла особа примењује за успостављање комуникације са децом за време читања сликовнице: “ коментари слике, питања о слици, коментари дечјих изрека о слици и импулси за слободно изражавање о слици” (Petrović-Sočo, 1997, str. 169).

3. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

3.1. Предмет истраживања

Предмет истраживања у овом раду је могућност корекције гласова и богаћење речника код деце предшколског узраста употребом сликовница, као и начини употребе сликовница у раду са децом предшколског узраста.

3.2. Циљ истраживања

Циљ истраживања је колико употреба сликовница у раду са децом утиче на корекцију гласова и богаћење речника код деце, колико се често сликовнице користе у раду са децом, као и на који начин се деца подстичу да користе и анализирају сликовнице.

3.3. Узорак истраживања

У истраживање су била укључена два вртића која припадају предшколској установи “Радосно детињство” из Новог Сада, вртић “Биберче” и вртић “ Радосница”. Узорак испитаника је обухватао 30 васпитача из различитих узрасних група.

3.4. Инструмент

Спроведено истраживање је емпиријско-теоријског карактера. Инструмент истраживања је анкетни упитник, конструисан за потребе овог истраживања. Упитник садржи питања отвореног и затвореног типа.

3.5. Процедура прикупљања података

Прикупљање података спроведено је у јулу 2024.године. Инструмент је представљен Гугл упитником и послат ка испитаницима путем вибера.

3.6. Процедура обраде података

При обради података коришћена је дескриптивна метода. Резултати истраживања су приказани графички и табеларно.

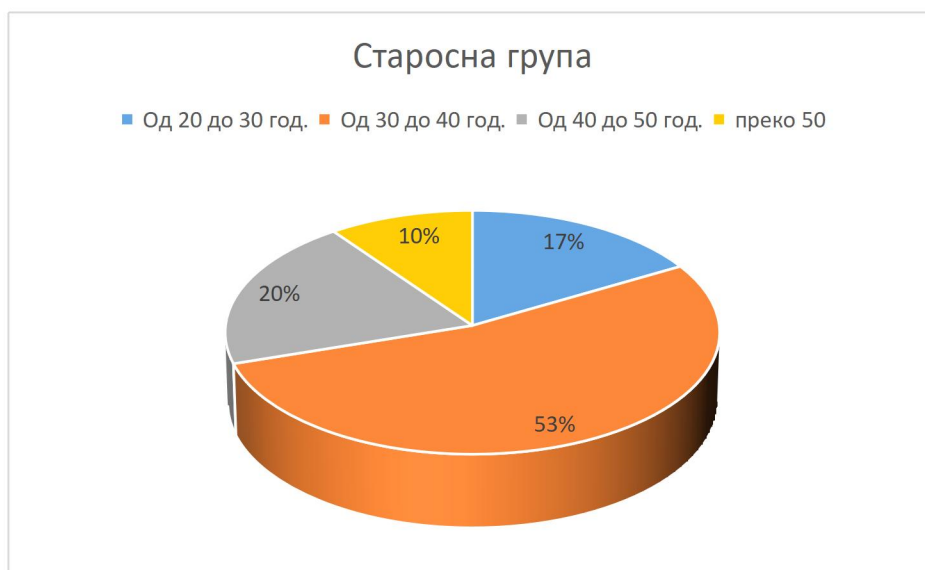
4. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На основу добијених одговора уочавамо да је већина узорка испитаника женског пола. Од 30 испитаника 29 су испитаници женског пола и само један испитаник мушког пола, што је, приказано у процентима 97% испитаника женског пола и 3% испитаника мушког пола.

Графикон број 1

Што се тиче старосне структуре испитаника, у истраживању је учествовало 16 испитаника који су старости између 30 и 40 година, што представља више од пола (процентуално 53%), 6 испитаника старости између 20 и 30 година (процентуално 20%), 5 испитаника старости између 40 и 50 година (процентуално 17%) и 3 испитаника који су старији од 50 година (процентуално 10%).

Графикон број 2

На основу изјашњавања испитаника о стручној спреми, закључујемо да већина испитаника, њих 24 поседују високу стручну спрему (процентуално 83%), 3 испитаника вишу стручну спрему (процентуално 10%), 1 испитаник има завршене мастер студије (процентуално 7%), док у узорку немамо испитаника који имају завршене академске студије.

Графикон број 3

У узорку од 30 испитаника 3 испитаника (процентуално 10%) раде у установи краће од 5 година, 19 испитаника (процентуално 64%) имају између 5 и 15 година стажа у установи, 4 испитаника (процентуално 13%) имају између

15 и 20 година стажа у установи, 3 испитаника (процентуално 10%) раде између 20 и 30 година у установи, и 1 испитаник (процентуално 3%) ради преко 30 година у установи.

Графикон број 4

Сви испитаници, њих 30, су се изјаснили да у вртићима у којим раде постоји литерарна просторна целина. Код 22 испитаника (процентуално 74%) она се налази у радној соби, 7 испитаника (процентуално 23%) се изјаснило да користе литерарну просторну целину која се налази у осталим просторијама у вртићу, а један испитаник (процентуално #%) је навео да користи мобилну литерарну просторну целину, коју по потреби доноси и склања из радне собе.

Графикон број 5

Сви испитаници, њих 30 (процентуално 100%) су се изјаснили да се у литетарној просторној целини, у њиховој радној соби налази преко 20 сликовница.

Графикон број 6

Сви испитаници, њих 30 (процентуално 100%) су се усагласили да нису добијали сликовнице од предшколске установе у којој раде. Два испитаника (процентуално 7%) су се изјаснила да су куповали сликовнице за потребе пројеката, 10 испитаника (процентуално 33%) каже да су сликовнице добијали од родитеља, док се већина, њих 18 (процентуално 60%) изјаснило да су сликовнице које користе наслеђене од претходних генерација.

Графикон број 7

5 испитаника (процентуално 17%) се изјаснило да тренутно ради у млађој васпитној групи, 6 испитаника (процентуално 21%) ради у средњој васпитној групи, 8 испитаника (процентуално 28%) ради у старијој васпитној групи, 10 испитаника (процентуално 31%) тренутно ради у групи пред полазак у школу, и 1 испитаник (процентуално 3%) ради у мешовитој групи деце.

Графикон број 8

Што се тиче учесталости коришћења сликовница у раду са децом, није било испитаника који су се изјаснили да свакодневно користе сликовнице у раду са децом. Већина испитаника, њих 20 (процентуално 67%), се изјаснило да сликовнице користе два до три пута недељно, 7 испитаника (процентуално 23%) користи сликовнице једном недељно а 3 испитаника (процентуално 10%) користи сликовнице неколико пута месечно.

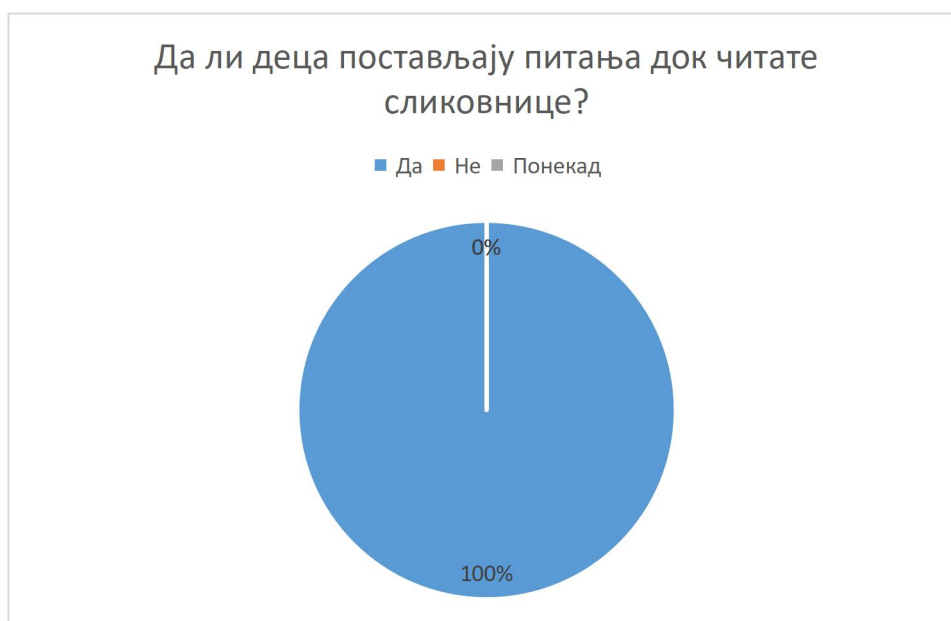
Графикон број 9

Што се тиче критеријума за одабир сликовница које испитаници нуде деци, критеријум “Да је текст кратак и једноставан” сматра битним 20 испитаника, критеријум “Да је текст опширан” сматра битним 7 испитаника, критеријум “Да су илустрације пуне детаља” сматра битним 26 испитаника, критеријум “Да су илустрације једноставне” битним сматра 15 испитаника, критеријум “Да је истакнуто име аутора и илустратора” битним сматра 15 испитаника, критеријум “Да су текст и илустрације високог квалитета” сви испитаници, њих 30, сматра битним, и критеријум “Да је цена што мања” битним сматрају 3 испитаника.

Да је текст кратак и једноставан	20
Да је текст опширан	7
Да су илустрације пуне детаља	26
Да су илустрације једноставне	15
Да је истакнуто име аутора и илустратора	15
Да су текст и илустрације високог квалитета	30
Да је цена што мања	3

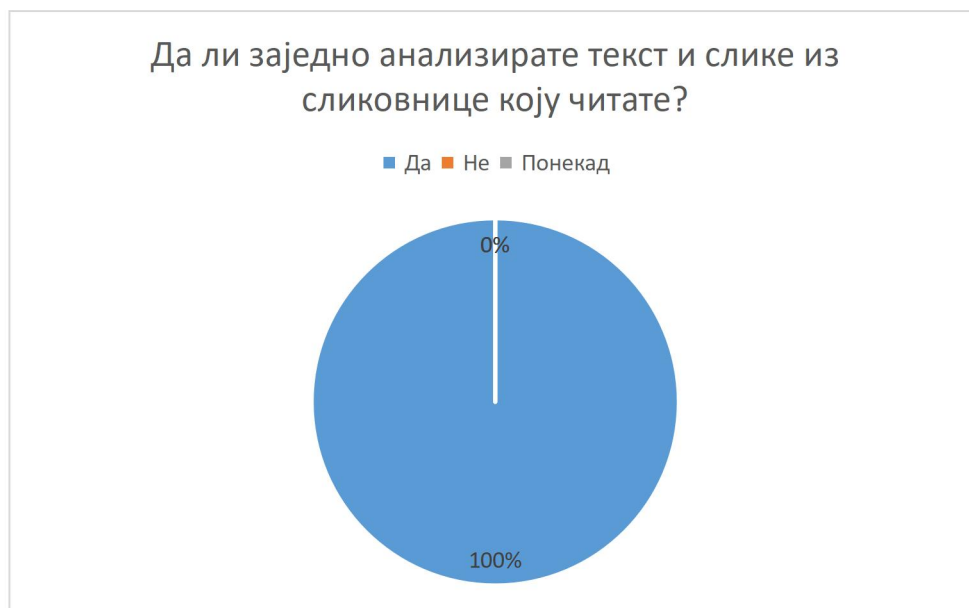
Табела број 1

Сви испитаници, њих 30 (процентуално 100%) су се изјаснили да им деца постављају питања док читају сликовнице.

Графикон број 10

30 испитаника (процентуално 100%) каже да заједно са децом анализирају текст и слике из сликовнице коју читају.

Графикон број 11

На питање “ На који начин подстичете децу да коментаришу и анализирају прочитану сликовницу?” испитаници су дали следеће одговоре:

- Свакодневно читам деци и анализирам прочитано, позивајући их да се они укључе
- Бирам сликовнице са илустрацијама топлих боја и са пуно детаља
- Бирам сликовницу која је у складу са узрастом и која им привлачи пажњу
- Бирам сликовнице које прате тренутну тему, тј.пројекат
- Пуштам их да сами постављају питања и да бирају о чему ће причати (о прочитаној сликовници)
- Имамо дневну рутину, свакодневно се деца смењују причајући о жељеној сликовници

Мишљења о утицају сликовница на развој говора и богаћење речника код деце су подељена, али преовладава мишљење да сликовнице имају позитиван утицај. 20 испитаника (процентуално 67%) је дало позитиван одговор, 3 испитаника (процентуално 10%) су дала негативан одговор, и 7 испитаника (процентуално 23%) сматрају да сликовнице имају мали утицај у развоју говора и богаћењу речника код деце.

Графикон број 12

Испитаници наводе да су сликовнице које имају утицаја на развој говора и богаћење речника:

- “ Мој речник”
- “Речи”
- “Возила”
- “Животиње”
- “Моја прва сликовница првих речи”
- “ Учимо прве речи бројимо”
- “ Причанка за децу”
- “ Моја прва сликовница - боје”
- “ Моја прва сликовница - облици”
- “ Моја прва сликовница - бројеви”
- “ Моја прва сликовница - животиње”
- “ Причанка за децу од три госине”
- Едиторијал сликовница “ Моја прва реченица”
- Едиторијал сликовница “ Pino” - Marta Galewska-Kustura

На питање да ли сликовнице могу да се користе и код корекције говора код деце 10 испитаника (процентуално 33%) је дало позитиван одговор, 20 испитаника (процентуално 67%) се усагласило да сликовнице мало утичу на корекцију говора код деце, а негативних одговора није било.

Графикон број 13

Сликовнице које се користе у сврху корекције говора код деце, по навођењу испитаника су:

- “Ушло куче у сандуче” - Пеђа Трајковић
- “ Причанка” - Симеон Маринковић
- “ Мала причанка” Симеон Маринковић
- “ Причанка” - Креативни центар
- “ Чудна чавка чаврљала” - Симеон Маринковић
- “ Пссст! Читам! “ - Џон Кели, Елина Елис

4.1. Интерпретација резултата

- На основу добијених резултата закључујем да су скоро сви испитаници особе женског пола, васпитачице, старосне доби између 30 и 40 година.
- Скоро сви испитаници имају високу стручну спрему, а већина испитаника има радни стаж у установи између 20 и 30 година.
- Литерарна просторна целина код већине испитаника се налази у радној соби, а сви испитаници су се изјаснили да у литерарној просторној целини имају преко 20 сликовница. Већина сликовница је наслеђена од претходних генерација.
- Број испитаника је најмањи из мешовите групе, док се број испитаника из осталих групе креће између 20 и 30.
- Испитаници су се изјаснили да сликовнице користе два до три пута недељно.
- Што се тиче одабира сликовница, већина испитаника се сложила да бирају сликовнице са мање текста а лепим и квалитетним илустрацијама, са доста детаља.
- Сви испитаници су се сложили да им деца постављају питања док читају сликовнице, и да заједно са децом анализирају сликовнице.
- Испитаници су се изјаснили да имају рутину свакодневног читања сликовница, и да сликовнице врло често прате теме из пројеката.
- Већина испитаника мисли да коришћење сликовница утиче на развој говора и богаћење речника код деце, једна трећина испитаника је дала своје мишљење да коришћење сликовница у раду са децом тиче на корекцију гласова код деца.

5. ЗАКЉУЧАК

Предшколска установа укључује свакодневни контакт васпитача, деце и родитеља, што представља јединствену прилику за указивање на значај правилног развоја артикулације. При томе, омогућава едукацију родитеља за рано уочавање одступања и кашњења у говору. Користи се критичан период за развој када се на раном узрасту за краће време постижу бољи резултати, и на пољу превентивног рада и на пољу корекције, јер је правилно усвојена артикулација основа за даљи сазнајни развој и за усвајање функције читања и писања кроз школски период. Треба нагласити меру раног подстицања и препознавања одступања да би све акције усмерене ка деци, родитељима, васпитачима и социјалној средини биле успешне. На тај начин, потенцијални проблеми у социјалној интеграцији и психосоцијалном развоју ове деце би могли бити превазиђени.

На темељу прикупљене литературе видљиво је како је улога сликовнице у процесу читања као и активности које су везане за читање од енормног значаја за дететов развој. Овде се наглашава како когнитивни тако и емоционални и социјални развој. Наиме, путем деца обогаћују речник, уче правилно да изговарају гласове, упознају свет око себе, појаве, али и односе, они развијају комуникацијске способности па уче да разговарају са вршњацима, развијају радозналост преиспитујући о стварима које их занимају . Свакако је потребно истаћи како је нужно развијати и наглашавати важност употребе сликовнице унутар вртића. Овде је највећа улога васпитача који мора организовати време и рад унутар вртића, омогућујући тако деци време намењено читању и расправи о прочитаном.

Такође, велика је улога и родитеља који у родитељском дому треба да негују читање различитих књига, са нагласком на сликовнице. На овај начин се детету још од најранијих дана усађује љубав према књизи и читању што ће касније уједно донети бројне предности и позитивне ставове.

ЛИТЕРАТУРА

1. Године узлета, (2019). Основе програма предшколског васпитања и образовања. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја
2. Правилник о основама програма програма предшколског васпитања и образовања. „Службени гласник РС“ - „Просветни гласник“, број 16/2018, од 17.09.2018. године
3. Уташи. А. (2022). Белешке уз предавање из предмета Сlikовнице за децу као визуелна књижевност
4. Babić, N. (1980.), Prilog proučavanju upotrebe tekstova u radu na razvoju i bogaćenju rječnika djece predškolske dobi, u: Pedagoški rad: časopis za pedagoška i prosvjetna pitanja, 5-6: 247- 258
5. Bates, E., Bretherton, I., Snyder, L. (1988.), From First Words to Grammar: Individual Differences and Dissociable Mechanisms, Cambridge University Press, New York
6. Crnković, M., Težak, D. (2002.), Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955.g. Znanje, Zagreb
7. Ezgeta, M., (2017), Uloga slikovnice u razvoju govora dece predškolske dobi, Završni rad, 2017, Preuzeto sa file:///E:/ezgeta_bulj_marija_ufzg_2017_zavrs_sveuc.pdf(16.08.2024.)
8. Furlan, I. (1963.), Govorni razvoj djeteta. Београд: Savremena škola
9. Gliha-Selan, V. (1971.), Uzroci nesporazuma oko kriterija vrednovanja slikovnica za djecu, u: Slikovnica prva knjiga djeteta: radovi sa simpozija održanog 6. i 7. prosinca 1971. godine, poseban otisak časopisa Umjetnost i dijete 19-20: 16-21.
10. Ivana, Š., (2011), Odgojno-obrazovna vrijednost slikovnice, Преузето са <https://hrcak.srce.hr/file/183392> (srce.hr) (10.08.2024.)
11. Katarina, Š., L., (2017). Primjena slikovnice u provedbi projekata u dječjem vrtiću, Преузето са <https://hrcak.srce.hr/file/365995> (srce.hr) (10.08.2024.)

12. Lisičić, B. (1973.), Slikovnica kao sredstvo za razvoja govora, u: Predškolsko dete 1-2: 155-159
13. Maljković, M.: Priča o priči u slikama, Preuzeto ca <https://www.institut.edu.rs/prica-o-prici-u-slikama/> (05. 08. 2024.)
14. Majhut, B., Zalar, D. (2008.), Slikovnica, u: Hrvatska književna enciklopedija (u tisku), Preuzeto ca <https://bib.irb.hr/prikazi-rad?&rad=343733> (20.09.2024.)
15. Petro, D.: Komunikacija, jezik i govor - razvoj i poticanje, Preuzeto ca <https://vrtic-malesnica.zagreb.hr/default.aspx?id=312> (24. 07. 2024.)
16. Petrović-Sočo, B. (1997). Dijete, odgajatelj i slikovnica: akcijsko istraživanje. Zagreb: Alinea.
17. Tasić, R., Kekuš, D., Stanisavljević, S., Antić, G. (2016), Javnozdravstveni značaj poremećaja izgovora glasova kod dece predškolskog uzrasta, Preuzeto ca <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-8422/2019/0354-84221978019T.pdf> (04. 09. 2024.)
18. Unicef (2021). Procena funkcionalnog statusa dece uzrasta do pet godina, Preuzeto ca <https://www.unicef.org/serbia/media/21016/file/Procena%20funkcionalnog%20statusa%20dece%20uzrasta%20do%20pet%20godina.pdf> (17.07.2024.)
19. Vuletić, D., (1990): Test artikulacije, Fakultet za defektologiju, Sveučilište u Zagrebu, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd
20. Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S., Zalar, Z. (2009.), Slikovnica i dijete: kritička i metodička bilježnica, Golden marketing-tehnička knjiga, Zagreb

Попис слика приложених у раду:

1. Слика број 1. Сливовница *“Врло ретка приповетка”* Брана Цветковић
<https://kreativnicentar.rs/data/v/B099.jpg>
2. Слика број 2. Сливовница *“Непослушно тиле”* Брана Цветковић
<https://kreativnicentar.rs/data/v/B235.jpg>
3. Слика број 3. Едиторијал сликовница о *Жући*, Ерик Хил, преузето са сајта
<https://kreativnicentar.rs/data/v/A172.jpg>
4. Слика број 4. Комплет сликовница о срећи из едиције *“Подршка родитељству”*, Татјана Гјурковић и Теа Кнежевић, преузето са сајта
<https://img.ep-cdn.com/i/500/500/pk/pkohuagmlynfvqbjtwre/jrj-komplet-terapeutskih-slikovnica-sreca-tatjana-gjurkovic-i-tea-knezevic-cene.jpg>
 1. *“Хрчак осећа да постоји тиха и смирена срећа”*
 2. *“Лисица је научила да срећа станује у срцима”*
 3. *“Лавица уме да буде срећна због другог”*
 4. *“Кад се потруди и успе, коњић зна да подели срећу са другима”*
5. Слика број 5. *“Црвенкапа”*, Браћа Грим, преузето са сајта
<https://th.bing.com/th/id/OIP.Cnpm-80MMitICdCw0N57sQHaNL?rs=1&pid=ImgDetMain>
6. Слика број 6. Сливовница у изради деце из групе пред полазак у школу, лична архива
7. Слика број 7. Сливовница у изради деце из групе пред полазак у школу, лична архива
8. Слика број 8. Литерарна просторна целина у заједничком простору вртића, лична архива
9. Слика број 9. *“Логопедска просторна целина”*, лична архива
10. Слика број 10. Сливовница *“Ушло куче у сандуче”* Пеђа Трајковић, преузето са сајта <https://kreativnicentar.rs/data/v/B099.jpg>

11. Слика број 11. Сlikовница “ *Чудна чавка чаврљала* ” Симеон Маринковић,
преузето са сајта [https://www.knjizare-
vulkan.rs/files/images/slike_proizvoda/331460.jpg](https://www.knjizare-vulkan.rs/files/images/slike_proizvoda/331460.jpg)
12. Слика број 12. “ Радионица за поправку књига “, лична архива

Прилог

Упитник

Поштоване колегинице и колеге,
упитник ће послужити за прикупљање података, ради истраживања које спроводим. Циљ истраживања је колико употреба сликовница може послужити код богаћења речника и корекције говора код деце. Упитник је анониман.
Унапред Вам се захваљујем на издвојеном времену и помоћи.

1. Пол

- Мушки
- Женски

2. Старосна група

- Од 20 до 30 година
- Од 30 до 40 година
- Од 40 до 50 година
- Преко 50 година

3. Степен стручне спреме

- Виша школа
- Висока школа
- Специјалистичке студије
- Академске студије
- Мастер студије

4. Радни стаж у предшколској установи

- До 5 година
- Од 5 до 15 година
- Од 15 до 20 година
- Од 20 до 30 година
- Преко 30 година

5. У објекту у ком радите литерарна просторна целина:

- Налази се у радној соби
- Налази се у заједничким просторима вртића
- Не постоји
- Остало.....

6. У литерарној просторној целини налази се:

- Од 0 до 5 сликовница
- Од 5 до 10 сликовница
- Од 10 до 20 сликовница
- Преко 20 сликовница

7. Сливовнице за децу које се налазе у литерарној просторној целини су већином:

- Наслеђене од претходних генерација
- Дониране од стране родитеља
- Дониране од стране предшколске установе
- Наменски купљене за потребе пројеката

8. Са којом васпитном групом тренутно радите?

- Млађа васпитна група
- Средња васпитна група
- Старија васпитна група
- Група пред полазак у школу
- Мешовита васпитна група

9. Колико често користите сликовнице у раду са децом?

- Неколико пута у месецу
- Једном недељно
- Два, три пута недељно
- Сваки дан

10. Када ви бирате сликовницу коју ћете понудити деци важно вам је да:

(можете одабрати више одговора)

- Да је текст кратак и једноставан
- Да је текст опширан
- Да су илустрације пуне детаља
- Да су илустрације једноставне
- Да је истакнуто име аутора и илустратора
- Да су текст и илустрације високог квалитета
- Да је цена што мања

11. Да ли деца постављају питања док читате са њима сликовнице?

- Да
- Не
- Понекад

12. Да ли заједно анализирате текст и слике из сликовнице коју читате?

- Да
- Не
- Понекад

13. На који начин подстичете децу да коментаришу и анализирају прочитану сликовницу?

.....

.....

.....

14. Да ли по вашем мишљењу сликовнице имају значајан удео у развоју говора и богаћењу речника код деце?

- Да
- Не
- Мало

15. Ако је на претходном питању одговор потврдан, наведите неколико наслова сликовница које користите у ту сврху:

.....
.....

16. Да ли сликовнице могу да се користе и код корекције говора деце?

- Да
- Не
- Мало

17. Ако је на претходном питању одговор потврдан, наведите неколико наслова сликовница које користите у ту сврху:

.....
.....

